

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

Hoten och hoppet är temat i detta nummer av Fjärde Världen. Hoten finns, mot de folkgrupper som räknas till fjärde världen. Ibland tänks i fjärde världen endast ingå folk som är få till antalet, och dessa belyses ju på de kommande sidorna: från "frivilligt isolerade" indianer i Amazonas, korowaier och andra små etniska grupper på Nya Guinea, till öbor på Siberut och svenskbybor i Ukraina. Men även större grupper som walesare-kymrer i Västeuropa, dinéh/navajo i USA, somalier i Somalia och Sverige, eller massajer i Afrika finns med. Några av dem som skriver här tillhör själva ursprungsfolk som samer eller andra.

Hoten, de kan vara fysiska, som sjukdom, eller militära, kulturella, språkliga och rasistiska. Det kan handla om fördomar – som att somalier skulle vara särskilt utbildade eller ha en "underligare kultur" än andra. Ofta är det nog fråga om kombinationer.

Hoppet då? Exempel på hur det hoppfulla arbetet mot alla dessa hot kan se ut ges också här i numret: i form av biståndsarbete, nya organisationer, nya viktiga uppdrag, kända och okända stödprojekt – från Afars Vänner till Caritas och Swe-Tan. Solidariteten lever, om än från skilda utgångspunkter.

Men varifrån kommer själva begreppet "fjärde världen" egentligen? I en bok för studenter i socialantropologi fann jag på 80-talet uttrycket fjärde världen använt om folk som aboriginer i Australien, andra folk i Stillahavsområdet och indianerna i Amerika. Det handlade också om särskilda försörjningssätt; om nomader och samlar-jägar-kulturer i Centralasien och Afrika. Idag anses dessa folkgrupper omfatta 350-370 miljoner människor.

Redan på 1950-talet fanns religiösa hjälporganisationer i Europa som betecknade de hemlösa som en "fjärde värld". I sammanhanget av ursprungsfolk och minoriteter infördes det av den kanadensiske indianledaren George Manuel, tillhörig shuswapfolket. Det här var på 60- och början av 70-talet. George Manuel hade varit på besök i Tanzania – alltså i tredje världen – träffat Julius Nyerere och rest runt i byarna.

När han kom hem 1974 började George Manuel hålla tal, skriva artiklar och böcker där han talade om en fjärde värld. Fjärde världens folk – som indianerna i Kanada – skulle precis som tredje världen, de före detta kolonierna i Afrika, Asien och Latinamerika, träda fram och kräva att få sina problem lösta, sa George Manuel.

George Manuel fick rätt, så skedde. Ursprungsfolken i världen har formerat sig. I ett land som Boliva kan en aymaraindian numera väljas till president. Hoten mot ur-

sprungsfolkens landområden, språk och kulturer kvarstår – men det går idag inte att "i smyg" döda indianer eller andra okontaktade folk i regnskogsområdena. Det kommer ut, omvärlden ser det. Det finns numera också fler organisationer bland ursprungsfolken själva än tidigare. Icke-urfolkstillhöriga kan aldrig företräda dessa folk. Det är, anser jag, även väsentligt att skilja på å en sidan begrepp och organisationer som Föreningen Fjärde Världen, och å andra sidan ursprungsfolkens och minoriteternas egna sociala och politiska rörelser – alltså fjärde världen självt.

Konsekvenserna av urfolksfrågan är enorm. Det börjar växa en insikt att om inte ett folk som samerna har samma mänskliga rättigheter som andra, samma folkrätt, samma rätt att äga mark – så går det inte att tala om en värld där FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna från 1948 uppfylls. Då är vi tillbaka i 1860-talets slaveritid, då en del var människor, andra inte.

Fjärde världen är större än många tror. Begreppet har använts om de länder i världen som enligt statistiken är fattigast, som har lägst BNP. Eller om kvinnorna i tredje världen. En debattör som Manuel Castells vill använda begreppet för att beteckna dem som står utan hög levnadsstandard, bor i världens slumområden, saknar Internet – kanske en miljard människor skulle då tillhöra fjärde världen. Och då handlar det också om invandrare i Europa från till exempel Afrika.

Vissa ser fjärde världen som alla folk som saknar egen nationalstat. Förutom ursprungsfolken läggs folk som miljoner kurder, tamiler, uigurer, tibetaner, och andra till. Även Europas många minoritetsfolk ingår då. Vi får en fjärde värld av minst 600 miljoner människor.

Snart har Fjärde Världen utkommit i 25 år. När vi år 1984 började med Fjärde Världen-föreningen och tidningen, fanns inte det datornät vi har idag. 2008 kan man gå in på sökmotorn Google och få miljoner träffar på begreppet fjärde världen. På You Tube finns det till och med filmer. Och, notera – det är alls inte bara hip-hopgruppen Fjärde Världen som syns.

"Fjärde världen är större än många tror."

Henrik Persson

Temaredaktör, fil kand/kulturvetare och styrelseledamot i Föreningen Fjärde Världen